

Bên tôi rất thích cây cỏ, từ ngày chăm sóc khu vườn sau nhà. Chúng tôi đến như thành phố Montréal và anh là người Việt đầu tiên mua tiếm hiu Bonsai ở thành phố này. Bonsai có thể mua ở các nhà sản xuất bên Mỹ và cũng có thể sản xuất, tôi cùng anh tham gia vào các triển lãm hoa kiểng lớn, lúc lúc các cây thông, cây tùng hồ, công vôi, cón cón, có khi là những cây gỗ nhồi vữa bịt thùng rác... mua về đem về cắt tỉa cảnh đẹp, dùng dây để uốn dẻo thành hình dáng đẹp, nuôi dưỡng môi trường gian cho thành bonsai... rồi đem bày bán. Cây làm bonsai tham gia vào các loại cây xòe lá nhô và giới thiệu để tham gia triển lãm nghệ thuật...

Một hôm trong câu chuyện bàn về cây cỏ, anh nói trong một bài của tôi có một chỗ sai và anh cho biết hoa pivoine (peony) không phải là hoa mẫu đơn mà là thuộc họ khác. Tôi hỏi anh căn cứ vào đâu mà nói vậy vì họ của họ các loài đơn đầu ghi pivoine là mẫu đơn, còn thuộc họ khác là dahlia. (riêng loài đơn của Lê Văn Đức và Lê Ngọc Trâm thì cho là mẫu đơn, hoa trắng thắm thắm, có nhiều u tai, cuống mập như củ, đài 5 chia nhô, lá láng mịn đẹp và chùm ba, cây nhỏ trồng làm hàng rào cao tới 2 m, tên là Gardenia Lucida (thực ra người Nam gọi gardenia thì ba tên, mẫu đơn, dành dành, bông lái trâu. Gọi tên hoa dành dành là đúng nhất. Ca dao có câu: Con vôi khôn lấy tham hương dãi, nhô bông hoa lái cốm bãi cứt trâu) Như để gọi là hoa lái (jasmine) phổ trà, hoa trắng như thắm lớn, người ở Đ. thuộc họ khác dùng xâu đeo cổ).

Anh chỉ bức tranh trên tường nhà tôi, nói - rõ ràng đây nè, bức tranh này phải người Tàu vẽ hoa mẫu đơn không? Tôi xác nhận đúng là như vậy. Tôi cũng đã hiểu ý nghĩa bức tranh, để Khổng Tử cho mẫu đơn là phú quý chi hoa, hoa lan là vẻ đẹp của giới chi hoa. Hai con bướm, chớ nhỏ hiểu là trùng điệp. Bên cạnh trong bức tranh vẽ nét thướt tha hoành tráng là mong ước, chúc phúc - phú quý trùng điệp.

Nhìn bức tranh cây hoa cao trên cửa sổ, thuộc họ khác, thuộc họ khác thân mẫu đơn có nhiều cành phôi, anh nói - như giới thiệu hình vẽ, hoa to bằng cái chén lớn màu hồng, màu đỏ như cây hoa ở Canada thuộc họ khác thân thướt tha, trồng bằng cỏ, mẫu đơn thành triển lãm, khi hoa nở nhiều u cón cây chôn, nếu không chúng sẽ bị gió thổi đi cảnh, đâu phải thuộc họ khác thân mẫu đơn cấp... Như vậy pivoine Canada chỉ có thể là dahlia thôi, không phải là mẫu đơn!

Tôi không chịu vì đã tham gia mẫu đơn y như hình vẽ, rủ anh vào vườn Bách Thảo, công viên sân Vận Động Olympique, chỉ cho anh coi một khu triển lãm cây mẫu đơn thân mẫu đơn cao cỡ 2 mét, hoa nở đẹp đẹp lớn, có bằng ghi chú là Pivoine Chinoise (Chinese Peony) Tôi hiểu có để một cây mà không biết mua ở đâu, phải mãi đến năm 1994 ở Canada mới nhập công giới thiệu mẫu đơn Trung Hoa thân mẫu đơn mà bán ngoài thị trường. Thực ra anh bên cũng có lý vì mẫu đơn có nhiều u lớn. Loại thân thướt tha Canada (herbaceous peony / pivoine japonese. Tên

Thảo mộc trong cổ văn Việt Nam

Tác Giả: VÕ K& Đ&N

Thứ Tư, 13 Tháng 5 Năm 2009 07:19

khoa học là *peonia lactiflora* họ *Ranunculaceae*, sách Việt Nam cũng ghi là thảo mộc (Loài m&ußn thân mộc của Tàu (peony tree, mutang (m&ußn) / pivoine arbustive: *peonia suffruticosa* họ *Peoniaceae*. (tôi cho peony dù là gì ng nào thì cũng là m&ußn). -Còn dahlia là thảo mộc thuộc họ *Asteaceae*.

Kßt dßo đó, tôi nhớ lại tất cả những gì liên quan tới m&ußn trong các điển cổ văn học Trung Hoa. Chuyện bà Võ Tßc Thiên đầy hoa m&ußn xußng Giang Nam tới các câu thơ Kiều uß Hoßn Thơ đánh đßp -Đßy rßng: cß phép gia hình, ba cây chßp lại mßt cành m&ußn... rồi nhớ lan man qua Chinh Phß: -xßy nhớ khi cành Diêu, đoá Nguß, trßc gió xuân vàng tía sánh nhau. Hồ Diêu tìm đßic gìßng m&ußn màu vàng, hß Ngßy tìm đßc gìßng m&ußn màu tía, mà tên tußi đßc nhớ cß trong sách.

Nghĩ tới nghĩ lui rồi chợt thấy mình bây giờ đang ở xa lạ như Trung Hoa, tới sao lại bỏ qua cß hßi tất đß biết rõ những cây cỏ trong thơ văn cổ Việt Nam. Nhớ tới Tàu vẫn có óc thẩm mỹ phong phú, vßt gì dù tầm thường cách mấy vào tay họ thì biến đổi tất đßp quý giá không ngß. Con rắn sống lâu trăm tuổi thì có ngọc, chißc vòng ngọc mà ch có vân màu đỏ là nhớ chôn chung với ngọcßi chßt hàng mấy trăm năm, đáng giá bằng trißu. Cũng vậy mà ông Tàu già cho rắn ngọc đeo mặt như bß đßi gìßng ngọcßc lâu cß trăm năm nên nhìn mặt vßt thấy rõ và mát lạ mß !!!

Thảo mộc cũng vậy, cây nào bên Tàu cũng quý và thơ mà ngß hßn cây cỏ ở bên Việt Nam. Thơ văn cổ mình có bao giờ nói tới cây sao, cây dßu, cây bßng lßng, cây gõ, cây cßm lai, cây mít, cây ổi,... mà toàn là cây ngô đßng, cây phong, cây cù mộc, cây tß, cây tang, cây du, cây lê, cây đào, cây hßnh... nghe thấy mê, những đó toàn những cây xa lạ. May quá, chúng ta bây giờ cũng ở xa lạ vậy, mà dám còn lạ như bên Tàu nữa, vậy mà y thơ cây đó là cây gì ở xa Bắc Mỹ này? Biết đâu những tên cây thơ mà ngß, linh thiêng, cao quý đó chúng mình tràn lan ở rßng rßm, ở công viên, ở đßng học sinh sống ở trßc nhà !

Quß đúng vậy, cây phong là thơ cây mà thơ văn mình thẩm mỹ như cß i. Cây phong (*érable / maple*) thơ cây đßc biết của Canada, cây to cß hai ba ngßi ôm, gỗ quý cßng chßc, vß nâu đen sßn sùi, tàn rßm, lá to bßng bàn tay có 5 nhánh, hình dùng làm cß tiêu biểu cho đßt nßc, Canada là Xß Cây Phong, đi đâu cũng gặp.

- Nhớ tới lên ngßa, kß chia bào,

Thơ o m c trong c v n Vi t Nam

Tác Giả: VĨ K Đ N

Thứ Tư, 13 Tháng 5 Năm 2009 07:19

- R ng thu phong đã nhu m màu quan san.(Ki u)

Cũng nh các gi ng cây khác, phong có nhi u lo i, th cho đ ng (maple syrup), th ch tr ng làm c nh, phong Tàu, phong Nh t, phong Na Uy, Th y Đ n, phong Anh... (Acer rubrum, Acer saccharum, Acer saccharium, Acer negundo, Acer platanoides... thu c h : Aceraceae) Mu n bi t cây phong b n ch c n m c a, b c ra đ ng là th y ngay, phong đ c tr ng đ c theo đ ng ph , ch nào cũng có. Trên núi cao r ng sâu, phong m c ngút ngàn. Sách Tàu cho là phong Canada vào mùa thu, đ p đ n n i say đ m mê m n lòng ng i -đ m l túy nhân. Thu đ n lá phong đ i màu, tùy theo gi ng mà lá đ hay vàng.

- Tr n gió thu phong r ng lá vàng, r i thì sau đó : -tr n gió thu phong r ng lá h ng.

Lúc còn trong n c, có ng i th c m c -đã có gió r i sao i có phong n a? Câu h i khó, nh ng n u đã h i ngo i, bi t rõ phong là cây phong thì ch c không ai còn th c m c n a, không c n ph i h c ch nho làm chi. Thi sĩ T n Đà đã đ i nh p ng t câu quen thu c c a th Đ ng -tr n gió thu, phong r ng lá vàng.

Nh ng thi t ra tôi v n c th c m c, m i l n đi ăn nhà hàng Hai S T ph Tàu (Toronto) khi nhìn lên cao, rõ ràng hi u ti m ghi hai ch Hán -Phong Thành, nh ng t i sao ch nhân l i ghi ti ng Anh là Bright Pearl Restaurant ? N u tôi l n th n đ ch ra dành cho các cháu nh hi u thì ph i là nh v y : -Restaurant Bright Pearl (minh châu) = Phong Thành (thành ph cây phong) = nhà hàng Hai S T . Tr i đ t, ch c các cháu h ng hi u gì h t tr n !

Có m t lo i cây mà th v n th ng nh c đi nh c i, khi n tôi tò mò. Đó là cây hoè.

- Ti ng sen s đ ng gi c hoè, bóng trắng đã x hoa lê i g n (Ki u)

- Th a gia ch ng n t nàng Vân, M t cây cù m c, m t sân qu hòe (Ki u).

- Sân hoè đôi chút th ngây, tr n cam ai k đ thay vi c mình. (Ki u)

- Cù m c thì là cây si (ficus benjamina h Moraceae), Vi t Nam mình có nhi u, thu c lo i cây to, tàn r m, lá nh , nhánh có nhi u r m c lòng thòng xu ng t i đ t. Các b n thanh niên trai tr cũng th ng tr ng cây n y g n nhà cô b n gái đ th ng...

Nh ng còn cây hoè là cây gì ? Tìm tòi trong nhi u sách thì th y rõ cây hoè tên Latin là Sophora Japonica, thu c h Fabaceae, cũng ghi chú là Japanese pagoda tree, Chinese scholar tree. Ti ng Pháp i ghi là arbre de miel hay arbre des pagodes. Ti ng á r p, sophora có nghĩa là cây m t, do hoa c a nó phát ra mùi m t ng t ngào. Tuy Sophora có ch Japonica đi kèm nh ng không ph i g c Nh t B n, mà t Trung Hoa, do cha Pierre d’Incarville mang tr ng Âu Châu. Ông đã s ng B c kinh t năm 1742 t i năm 1757. Cây hoè cao ch ng 15 đ n 20 th c, tàn r m to, ng n tròn v đen nâu s n sùi. Lá nh nh lá me, m c đ i nhau, trái cũng gi ng nh trái me nh ng nh và đ p. Hoa vàng t i nh c 1 cm, n vào tháng tám b ng b nh dày đ c trên cành, mùi th m n ng đ m ng t ngào. Vài ngày sau khi n thì phai tr ng nh t t , r ng thành m t th m hoa tr ng trên bãi c xanh. Lá hoè cũng r ng vàng vào mùa thu nh ng là lo i lá r ng cu i cùng, sau t t c các cây khác. Bên Trung Hoa, ng i ta n u nh ng n hoa hoè dùng đ nhu m t màu vàng, cũng dùng làm thu c (hoè hoa, hoè m , hoè đ i p).

Trong L c Vân Tiên cũng có câu -bu n trông đ m li u đ ng hoè.

Cũng do b n tánh tò mò mà tôi bi t đ c cây ngô đ ng, m t lo i cây đ c cho là quý hi m. C thi có câu: -ngô đ ng nh t đ i p l c, thiên h c ng tri thu (m t lá ngô đ ng r ng thiên h bi t thu t i). Ki u cũng có nhi u –Thú vui thu n h c bén mùi, gi ng vàng đã r ng m t vài lá ngô. Nh sách c đã ghi -cây ngô đ ng m i cành có 12 lá, năm nào nhu n thì 13, t ng ng v i th i t i hàng năm. Chim ph ng hoàng là gi ng chim linh thiêng, n u không ph i cành ngô đ ng thì không đ u, không ph i trái trúc thì không ăn. (phi ngô đ ng b t thê, phi trúc th c b t th c) Nh c s Hoáng th i t i n c Trung Hoa, ch n g cây ngô đ ng ch ra cây đàn c m. Ông không l a ch g c vì âm thanh thô c ng, không l y khúc ng n vì âm thanh nh y u, ch n khúc gi a, âm thanh trong tr o và êm ái, đ u hòa. Khi làm đàn xong m i l n t u lên, chim ph ng hoàng bay v đ u tr c sân, múa theo đ u nh c....

- B c thang đ n cung mây mà h i, bi t bao gi ph ng t i cành ngô (B n N Thán)

Cây ngô đ ng là cây gì mà quý t i nh v y. Thi sĩ L u Nguy n, b n tôi quê Qu ng Nam, nói ngoài Trung ngô đ ng nhi u l m, Hu trong các lăng Gia Long, Minh M ng cũng tr ng thành

hàng. Anh t m t cây ngô đ ng cho tôi nghe, cu i cùng tôi cũng không bi t là cây gì.

-Bóng trắng v a x cành ngô, gi c hoè diu d u, chẵn cù êm êm (Bích Câu K Ng). Mu n ti ng đàn kêu vang to khi n chim ph ng tìm đ n đ nghe thì ph i là lo i cây có s g c ng ch c bĩ, ti ng vang, không n t, không vênh, không d h m t.

-Cây ngô đ ng (*firminia simplex*) ng i Anh g i Chinese parasol tree, cũng g i là Pheonix tree (cây ph ng hoàng), ti ng Pháp là *Sterculia à feuille de platane*. Tên khoa h c *Firminia platanifolia* ho c *sterculia platanifolia*, h Trôm *Sterculiaceae*. Cây cao trung bình t 12 đ n 15 th c. Có nhi u i Việt Nam, Trung Hoa, Nh t B n... Lo i cây r ng lá h ng năm, thân thu c lo i g c ng, có v lóng xanh, lá to m c thành chùm trên m i cành, cu ng lá dài trên 20 cm, m i chùm có 12 lá, lá có ch a 3 ho c 5 gi ng lá phong nh ng h i tròn đ y l n h n lá phong. Hoa n vào mùa xuân, cánh hoa thon dài nh hoa ng c lan màu tr ng ng nh y vàng, bao l y chùm trái nh nh h t tiêu i gi a. Trong nh ng công viên i Nh t, Trung Hoa, ngô đ ng có tàn lá nh chi c dù che c m t vùng r ng l n, r t đ p. Vì thu c h Trôm nên tho t nhìn th y giông gi ng nh cây vông, cây trôm... Ng i Nam th ng l m l n cho ngô đ ng là cây vông đ ng. N u là cây vông nem thì g s p, m m l m, da có gai, ch dùng làm gu c vông, lá đ gói nem.

'Việt -Hán T Đ i n T i Tân' nxb Chin -Hoa (Ch L n) ghi cây vông là 'thúc đ ng', không ph i ngô đ ng.

-Bên Âu Châu, các n c Pháp, Ý, Th y sĩ, Anh, Belgique,... b n m i ph n trăm cây tr ng v a h è là đ ng ngô đ ng (ch đ ng b th y, có nghĩa là ngô đ ng ngo i qu c, tên khoa h c: *Platanus Orientalis* -*Platanus Occidentalis* thu c gi ng *Platanus acerifolia*, h *Platanaceae*). Nó đ c tr ng nhi u vì dáng đ p, s ng lâu, không s đông bão, ch u đ ng đ c ô nhi m, ít b nh và cho nhi u bóng mát. Lo i cây n y cũng đ c tr ng nhi u i thành ph New York, khu nhà ch c tr i, khu Liên Hi p Qu c, ch t ng N Th n T Do. Tên Anh là planetree hay sycamore, Pháp là platane, cây to g c ng, tàn l n cao 25-30 th c, da lóng nâu đen nh da i, lá gi ng lá phong ch a năm, có trái tho t nhìn gi ng trái chôm chôm xanh, khi già thì màu đen. Theo tài li u thì hi n nay i Hy L p trong v n nhà ông t y khoa Hippocrate thành ph Kos, vùng Dodécane, có cây platane s ng trên 2000 năm, cao 45 th c, chu vi g c 14 th c... Ng i Hy L p c cho là lo i cây tái sinh (*regénération*) vì l p v cũ bong ra, l p v m i thay th , nh r n l t da s ng đ i. Con ng a thành Troie (Troy) đ c làm b ng g platane (đ ng ngô đ ng).

Trong Chinh Ph Ngâm Khúc cây dâu t m ăn th ng đ c nh c đi nh c l i. i Việt Nam thì cây dâu đ c tr ng nhi u. Ngày tr c i Tân Châu (Châu Đ c) tr ng dâu đ nuôi t m d t lãnh M A,

Thơ o m c trong c văn Vi t Nam

Tác Giả: VỐ K ĐI N

Thứ Tư, 13 Tháng 5 Năm 2009 07:19

bây gi thì Đà Lạt. Ngoài Bắc thì tôi đoán chắc là Hà Đông, nơi tôi ng nhớ là a d t b ng t m (Hà Đông cũng có lo i a, d t b ng lông s t , nh ng không thu c ph m vi bài n y!) Còn thành phố Athens (Greece) thì cây dâu đ c tr ng n nhi u l đ ng đ l y bóng mát.

- cùng trông i mà cùng ch ng th y, th y xanh xanh nh ng m y ngàn dâu

- ngàn dâu xanh ng t m t màu, lòng chàng ý thi p ai s u h n ai. (Chinh Ph)

Câu hỏi thi t là khó, nơi s u làm sao đong đ m, ai mà tr i cho đ c. Ch có m t ch c khó hi u là ch ngàn. Ngàn có nghĩa là r ng : -Đ n tre đ n g trên ngàn.

-Đôi ta là nghĩa tào khang, xu ng khe b t c lên ngàn hái dâu (ca dao).

Cây dâu t m ăn thì không c n t rõ vì ai cũng bi t nh ng có m t cây l th ng đ c nói chung khi ng i x a nh c t i cây dâu. Đó là cây t . Trong Kinh Thi có câu: -Duy tang d t t t cung kính ch . -Khi th y cây dâu và cây t thì mình ph i cung kính. T i sao v y? B i vì cây dâu, cây t là do cha m tr ng. Lá dâu đ m nuôi t m d t v i. Cây t cha tr ng ngày sanh con. Cây t cao to l n c ng ch c, sau hai ba m i năm, c t nhà s m c nát, con có cây s n mà thay. Cha m già y u s ch t, con có s n g t t mà đống quan tài. Tang t hay t ph n cũng có nghĩa là quê h ng.

– sân Lai cách m y n ng m a, có khi g c t đã v a ng i ôm.

- s m xanh n p t xe châu, vùi nông m t n m m c d u c hoa.

- đoái th ng muôn d m t ph n. H n quê theo ng n mây T n xa xa (Ki u).

Vua Ngô Phù Sai mu n l p đài Cô Tô th t cao mà không có cây làm c t. Vi t V ng Câu Ti n

Thảo luận về cây vân vân Việt Nam

Tác Giả: VÕ K Đ N

Thứ Tư, 13 Tháng 5 Năm 2009 07:19

cho người đi tìm thì đó là cây nam ở phía bắc núi Việt, cây thì ở phía nam, mà cây to 20 vẩy và cao hơn 50 mét, đọt đem dâng vua Ngô. Cây thì trong sách quý như vậy, thì là cây gì, ở Canada? Các bạn đi ở Hán -Việt đọt ghi cây thì là một giống cây lạ, chứ quê họ họ, rồi họ.

-Duy Việt Đông Thảo Dược Anh -Hán TĐ Đi (Far East Practical English -Chinese Dictionary) ghi chú rõ cây thì là Catalpa, tiếng Anh và Pháp giống nhau. Cuốn The Urban Tree Book, tác giả Arthur Plotnik (nxb Three River Press) chú thích kỹ và có hình vẽ rõ ràng. Ở Toronto cây thì khá nhiều, đó là cây trồng ở khu phố Tàu. Thân cây to cao 20-25 mét, lá to cỡ lá tre xanh mượt, tán rộng, bông nở mùa hè màu trắng, nhụy tím vàng, mùa thu có trái dài 15-40 cm, thông thường như trái đu đủ nhưng thon hơn. Cây thì thuộc họ Bignoniaceae, giống catalpa, có người gọi cây đu đủ ở Đ... Múi ở đọt xe trên các đường xung quanh khu phố Tàu, tôi thường nhìn hàng cây thì gốc to cỡ cột nhà, các ao làm sao trồng đó là năm ba cây trong vườn, đọt khi tu già, con cái sẽ dùng thì để lo cho mình, thì ở ngoài, khi đi thì kèm nhiều, bên lòng máy đưa nh.

Còn cây đó là cây gì? Chúng ta thường nghe nói -mọt đọt màu hồng. Đó là cây châtaignier cũng là marronnier / chesnut tree. Chứ nhỏ đó là cây lá. Cây lá to, lá to, tán rộng, cao cỡ trên 20 -25 mét, trái như bông trái cau, vỏ có gai, thì cu thì thu thì vỏ khô, hột bung ra như đọt y g. Mùa đông b h t đ (marron / chesnut) vào lò s i n n g ăn rất ngon, nên như cột hai đọt u v , n u không khi n n g, h t đ s n ra, nát v n h t. Thì tây hay Việt, Tàu đọt có bán.

-Cây du (orme / elm, thuộc họ Ulmaceae, giống ulmus,) loại cây lá to, cao 20, 30 mét, gốc cứng, dùng chụ bàn ghế, vọt đọt trong nhà. Cũng là loại cây thường đọt c người thích bonsai ở châu Âu vì lá nhỏ đọt p giống lá trà có răng cưa và sọc chụ đọt b n bĩ s n g tuy t n n g m a. Thu đọt lá du đọt thành màu vàng chanh nh. Cây du có th m c đ n g b n g mà cũng có th m c vách núi đá cheo leo, đọt x u t t nào cũng s n g đ c.

Chúng ta cũng thường b t g p cây b ch đ n g trong thảo luận. Như trong Văn TĐ Thảo Luận Chúng Sinh của Nguyễn Du:

-đọt b ch đ n g bóng chiếu man mát, người đọt lê lác đặc m a sa.

TĐ đi ở không thường nh t v cây b ch đ n g n y. Có khi là cây white poplar / peuplier, có khi là birch / bouleau, có khi là trembling aspen (or quaking aspen) (tên khoa học là populus

Thảo mộc trong câu văn Việt Nam

Tác Giả: VÕ K& Đ&N

Thứ Tư,, 13 Tháng 5 Năm 2009 07:19

tremuloides, populus alba,... thuộc họ dẻ (ng li u Salicaceae) Gọi là trembling hay quaking vì cây nõy khi có chút gió thì đả lá rung rinh nhđ đàn bđm bay. Thđi cđ tđm hiđ u bđch dđng có nhiđ u lođ i nhđng giđng nhau có vđ trđng, sđ gđ mđm, thđng dđng làm diêm quđt. Ngđđ i da đđ tách vđ cây bđch dđng già (birch / bouleau) kđt chđp vào nhau, dđng nhđ a thông trét kín nõđ c, đđ làm ghe kayak (canoe). Ghe kayak nhđ chđc chđn, khi phđ i qua rđng rđm, núi non, thđ dân có thđ đđ i ghe trên đđ u mà đđ.

- Còn đđng lê, mđt cây cao trung bình, tên khoa hđc là -pyrus betulaefolia hđ hoa hđng Rosaceae.

Trong Bđn Nđ Thán tác giđ thđng nhđc tđ i cây hđnh:

- ai đđ xin chđ cđđ i nhau, chđng qua mai trđđ c, hđnh sau khác gì.

- mai nõ trđđ c, mai cđđ i hđnh muđn, hđnh nõ sau hđnh ngđm mai suy.

- hđnh mai cđđ i đđn nhau chi, đđn kđ kđt quđ, đđn kđ khai hoa.

Trong đđn thđ nõy, mai không phđ i là cây hoa mai vàng (ochna intergerima, hđ Ochnaceae) đđ miđn Nam, nõ mđđ i khi Tđt đđn. Mà là cây mai (prunier, abricotier / plum tree; apricot tree) cho trái mđ (prune, abricot / plum, apricot).

- Đđc Khđng Tđ thđng ngđđ i đđy hđc đđ đàn hđnh, vì thđ nên thđng dđng chđ hđnh đàn đđ ám chđ trđng hđc. Nhà Đđng cho các hđc trò đđ tiđn sĩ vào ăn yđn đđ vđđn hđnh, nên tđc gđđ i ngđđ i thi đđ u là hđnh lâm. Ngđđ i mình cũng gđđ i cây tđc (cây quđt: mđt lođ i quít nhđ trđng đđ làm cđnh) là cây hđnh. Không phđ i hđnh trong thđ vđn.

- Cây hđnh giđng cây táo (pommier / apple tree) hđc giđng cây hoa anh đđo, cao đđ 4, 5 thđđ c, hoa đđ hđng, mùa xuân bông đđm đđy cãnh, trông rđt đđp. Trái nhđ cđm không ăn đđđ c, chđ ăn hđt. Mđđ i cây cho đđ 2 đđn 5 kí hđt, chđ nào cũng có bán, giá khá mđc. Trong thuđc

Thảo mộc trong văn Việt Nam

Tác Giả: VÕ K& Đ&N

Thứ Tư, 13 Tháng 5 Năm 2009 07:19

bồ có vớ hớ nhớ n (hớ t hớ nhớ dớ p thon dài) và đào nhớ n (hớ t đào dớ y hớ i tròn, mùi hắng hớ c, nớ ng mớ nhớ hớ n hớ ình nhớ n, cớ hai dừg trớ bớ nhớ ho). Cây hớ nhớ là cây amandier / almond tree. Tên khoa hớ c là *Amygdalus communis*, hớ Rosaceae. Có nhiớ u giớ ng hớ nhớ: *prunus triloba*, *prunus armenica*, *prunus amygdalo-persica*, *prunus dulcis*...

- hoa chào ngõ hớ nhớ, hớ ớ ng bay dớ m phớ n.(Kiớ u)

- dớ n dớ n năm đả kớ ba, hớ nhớ vớ a đớ thớ m, liớ u vớ a phớ n son. (Bích Câu Kớ Ngớ)

*Đớ ng ớ m cây hớ nhớ (amandier) vớ i cây ngớ hớ nhớ, cũng gớ i công tôn thớ hay bớ ch quớ thớ (ginkgo biloba). Cây ngớ hớ nhớ thuớ c loớ i cây to cao chớ ng 30 thớ c, có nhiớ u tên: ginkgo biloba, maidenhair -tree, the memory -tree (F: Ginkgoaceae G: ginkgo), quớ ỏn đớ c, hớ t nó là bớ ch quớ, thớ ng dừg đớ nớ u chề, ỏn giớ p trí nhớ. Đớ là loớ i cây quớ tớ ng tớ n tớ i qua hàng trắ m triớ u năm tớ thớ i tớ n sớ có loớ i khớ ng long cho tớ i ngày nay không thay đớ i hình dớ ng. Rớ t dớ nhớ n ra cây ngớ hớ nhớ vì tàn lá xanh um tớ ớ i tớ t. Năm 1587 sách thuớ c Trung Hoa gớ i nó là ỏp cớ c thớ (Eleusine -coracana) cây có lá hình tam giỏ ng chớ n vớ t xỏe, cũng đớ c trớ ng ớ phớ Tàu Toronto, ớ các khu nhà chớ c trớ i New-York hay ớ Genève. Cây ngớ hớ nhớ là loớ i cây quớ, không bao giớ bớ nớ m, ký sinh, sâu mớ t hay hớ mớ c. ớ thành phớ Hiroshima khi bớ bom nguyê n tớ, tớ t cớ các cây đớ u chớ t tàn ớ i, chớ có ngớ hớ nhớ là còn sớ ng sót. Trong rớ ng núi Trung Hoa, Nhớ t Bớ n, Đớ i Hàn có nhiớ u cây sớ ng lâu cớ ngàn năm. Ngớ ớ i ta trớ ng ngớ hớ nhớ thành đớ n đớ n ớ n, ớ y lá nó dừg làm thuớ c giớ p trí nhớ, cùng trớ bớ nhớ Alzheimer cho ngớ ớ i ớ n tuớ i. Ngoài tác đớ ng giớ p trí nhớ, lá ngớ hớ nhớ còn dừg làm đớ c thớ o ngớ a tác đớ ng lão hóa con ngớ ớ i... Tóm ớ i chúng ta nên thớ ng ỏn chề bớ ch quớ, còn không thì mua Ginkgo Biloba vớ uớ ng trớ mãi không già, chớ tớ n chút ít tớ n cho quớ vớ đớ c sĩ !

Còn cây olive/ olivier (*olea europaeae* hớ Oleaceae) thì ít khi thớ y trong văn thớ, tuy trái và dớ u nó mình dừg mớ i ngày. Cây olive cao chớ ng 10- 15 thớ c, gớ c to cớ ngớ ớ i ỏm, sớ ng hàng trắ m năm, càn nhớ u, vớ xám sớ n sù i, lá nhớ dài nhớ lá trúc đào, mớ c đớ i, mớ t trên xanh, mớ t dớ ớ i xám bớ c, hoa nhớ cánh rớ i tớ a tròn, màu trớ ng xanh, mớ c thành chùm, quớ mớ ng hình bớ u dớ c dài 2,5 -3cm màu xanh, khi chín thì đen đen, thớ ng thớ y mớ c trên các sớ n núi đá cheo leo. Càn olive tớ ng trớ ng cho sớ hoà bình, làm thành vòng đớ i lên đớ u tớ ng trớ ng cho chiớ n thớ ng vinh quang. Cây già cớ i có dáng uớ n ỏo đớ p nhớ bonsai. Đớ c trớ ng nhiớ u ớ khu vớ c Đớ a Trung Hớ i.

- Chớ nho gớ i là cớ m lắ m thớ. Cớ m lắ m quớ là trái ô -liu, miớ n Bớ c gớ i quớ trám. Tớ chớ cớ m lắ m biớ n ỏm thành quớ trám, nhớ ng trong Nam thì gớ i là trái cà na. Vì ớ n Đớ có cây canna,

cây và trái giêng ô-liu. Trong rừng núi như Darlac có nhiều cây canna. Trám có nhiều loại: trám hồng, trám ba cánh, trám kên, trám lá đỏ, trám trắng, trám mũi nhọn,.. tên khoa học là canarium Bengalese, canarium subulatum, canarium album, thuộc họ Trám Burseraceae.

Đỗ kế thúc bài cây cỏ này, tôi muốn nhắc tới một loại cây rất thơm thoong nọc ta, thoong mộc hoang và cũng có trắng, không ai thêm dự tị. Sau năm 1975 thì cỏ nọc đỏ u biết, cỏ i tởo viên thì biết rõ hơn hết. Ở Việt Nam thì nó thơm thoong như ng đởi với Tàu ngày xưa đởc quý trắng như vàng, như ngọc. Đởi ngọc c ngọc o và khô hài vỹ đó. Chuy&n đởc ghi trong Hồ u Hán Thở đàng hoàng. Đó là cây bo-bo, có liên quan tới Mã Vởn, Phởc Ba Tởng Quân. Cây bo bo (sorgho / sorghum vulgare) thân thảo giêng cây lau cây s&y, cao ch&ng cỏ cây mía, hoa trắng trắng cao thành cỏ, hạt bo bo giêng đở u n&nh, đở u chi chít thành chùm trên ng&n. Hạt bo bo có thể thay cơm, thay cháo ăn đở đởi khi thi&u thực phẩm. (hi&n nay ở Trung Hoa trắng bo bo thành đởn đởn l&n, loại sorgho à sucre, mỗi m&u ch& đởc 7000 lít r&u éthanol, dùng thay xăng)

Tên ch& nhỏ cỏ a bo bo là cao l&ng, mộc m&ch hay đở i thực m&ch. Trong Thởn Nông Bởn Thởo gọi là ý dĩ, là một món thực b&c, tiêu khát, gi&i đởc, ngọc i ta thoong dùng đở n&u chè ăn cho mát (sâm bở l&ng). Việt Nam mình, khí h&u t&t nên bo bo rất đở trắng. Sau khi Mã Vởn tiến đánh Giao Chở (năm 43 sau TL) tiêu đởi kháng chi&n Hai Bà và &n đởnh công cu&c tr& an đở a ph&ng thì có chi&u vua tri&u v&. Mã Vởn ham ở Giao Chở, l&y cỏ tu&i già s&c y&u nên ch&n ch&, l&n l&a... M&i đởn khi chi&u tri&u l&n th& hai, Mã Vởn m&i đ&nh tu&n ch& ban s&, quy h&i cỏ th&. Trong đ&an quân r&m r& v& kinh, ngoài quân nhu quân đ&ng, có ch& thêm ba cỏ xe ch& đ&y, n&ng, đởc đở y đở m kín mít.

Sau khi v& tri&u, Mã Vởn t&u trình và đở n&p t&t cỏ ng&c ng& châu báu, cỏ a cỏ i chi&m đởc lên vua. Tởng là y&n chuy&n nh& đ&u có ngọc i t& cáo v&i Hán Vũ Đở là trong danh sách đở n&p các chi&n l&i ph&m, sao không th&y ba xe ch& đ&y ngọc trai mà Mã Vởn b&t dân Giao Chở mò tìm ở bi&n đ&ng? Mã Vởn s& h&i t&u trình –x& Giao Chở nhi&u s&n lam ch&ng khí, h& th&n khi qua đó b&t h&p th&y th&, phong th&p th&ng hàn, may nh& th&y thực gi&i, đở u tr& b&ng ý dĩ, h& th&n m&i đởc bình an. Ba xe đó không ph&i ngọc trai mà là ba xe ý dĩ, th&n có ý lo xa, khi v& t&i n&ng nhà r&i, làm sao có đởc n&a, mong b& h& xét l&i !.

Hán Vũ Đở ng&m nghĩ h&i lâu, bi&t b& qua m&t, t&c gi&n vì không tìm ra b&ng ch&ng, b&n ra l&nh cách h&t ch&c t&c, không t&ch thu gia s&n mà cho v& h&u. Mã Vởn cũng còn may gi& đởc cái m&ng già nh& m&y hạt bo bo Việt Nam. Mỗi bi&t s&ng g&n vua nh& s&ng g&n cỏ p. Cũng là qu& báo nh&n ti&n cho k& xâm lăng.

Thơ o m c trong c v n Vi t Nam

Tác Giả: VĨ K ĐĨ N

Thứ Tư, 13 Tháng 5 Năm 2009 07:19

Ý dĩ hay là ng c trai, ai mà bi t đ c ? Các b n th nghĩ coi, không l b t quân lính ch leo đèo v t núi đi xa ngàn d m, đ y v nhà ba xe bo bo không đáng m y l ng b c! Ph c Ba T ng Quân Mã Vi n, danh t ng đ i Hán, đánh th ng đ c hai ng i đàn bà m t ti u qu c, đ ng đ ng tr đ khoe công, thì th t là đ i anh hùng. Mà đã là đ i anh hùng thì đâu có ngu!